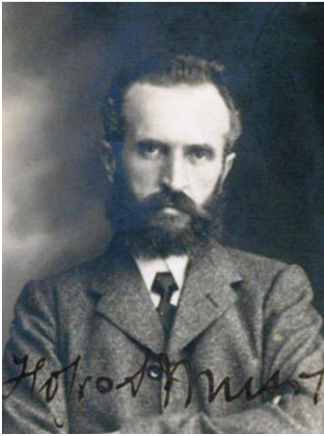

Orientální ústav AV ČR

1922—2022

Sto let sblížování kultur

Kdo stále jen doma sedá, má domácí jen rozum...

„Malý náš stát snaží se upravit své styky s cizinou, i musí proto vybudovati základy těchto styků doma. Značnou část významné pro nás ciziny tvoří orient, a to jak blízký, tak daleký. [...] Musíme se vůbec snažiti, by si náš akademický dorost získal širšího rozhledu světového. Kdo stále jen doma sedá, má domácí jen rozum.“

(věty Aloise Musila, jednoho z prvních členů Orientálního ústavu;
z článku „Naše úkoly v orientalistice a v orientě“, 1920)

Orientální ústav je jedním z nejmenších ústavů Akademie věd. Jeho úloha je však nepřehlédnutelná – vzhledem ke stoupajícímu významu zemí a kultur, které jsou předmětem jeho zájmu (Asie, severní Afrika).

Co je to „orientalistika“, „orientalistický“, „orientální“? Slovo ORIENT pochází z latinského slovesa *orior* „zvedat se“ (slunce vstává na východě). Takzvané orientalistické obory se tradičně zabývaly zeměmi „Orientu“, neboli východu. K těmto oborům patří např. sinologie, indologie, arabistika, japanologie atd. Jejich původní filologicko-historické zaměření se v průběhu času změnilo. Jedním z důvodů je celosvětově rostoucí význam asijských velmocí. Bádání se stále více zaměřuje na současnou problematiku asijských společností. Badatelé – kromě nezbytné jazykové výbavy – dnes disponují metodologií a poznatky různých specializovaných oborů. Původní geograficky vymezené obory se stávají spíše zastřešujícím termínem pro odborníky, kteří sdílejí znalost jazyka, kultury a reálií daného regionu, ale nadto mají konkrétní specializaci. Badatelé se čím dál více zabývají společensky aktuálními tématy, jakými jsou moderní dějiny, euro-asijské vztahy či bouřlivé proměny asijských společností. Přes proměny v náplni bádání si Orientální ústav uchovává svoje tradiční jméno, které je nositelem jeho historie.

Posláním Orientálního ústavu je systematické zkoumání dějin, kultur, jazyků a náboženských systémů zemí Asie a severní Afriky. Základem je vytváření původních vědeckých výsledků v dialogu s mezinárodní akademickou obcí. Dalším stěžejním bodem je služba veřejnosti a státu. OÚ poskytuje zázemí badatelské činnosti, organizuje vědecké konference a podporuje kontakty se zeměmi zájmu. Jeho pracovníci mají vedle nezbytné znalosti orientálního jazyka (čínština, arabština, japonština, hindština, bengálština, tamilština, hebrejštiny, indonéština...) také podrobnou znalost reálií a kultur „svých“ zemí. Jsou zároveň vybaveni širším vzděláním v oblasti humanitních a společenských věd (historie, sociologie, lingvistika, religionistika atd.). Vedle samotného výzkumu badatelé vyučují na univerzitách, podílejí se na přípravě doktorandů a věnují se i překládání a popularizačním aktivitám.

OÚ se v současné době dělí na:

Oddělení Blízkého Východu: Zkoumá dějiny a kultury arabských zemí, Turecka, Íránu, Izraele, a také starověké civilizace v dané oblasti. Dvě hlavní výzkumné osy tvoří islamologie a moderní/soudobé dějiny Blízkého východu.

Oddělení Jižní Asie: Zkoumá kulturu, historii, společnosti, náboženství, jazyky a literatury zemí Jižní a Jihovýchodní Asie. Nejvíce pozornosti je věnováno Indii. Nejmladší odvětví výzkumu se zaměřuje na Střední Asii.

Oddělení Východní Asie: Zkoumá dějiny, společnosti, jazyky, kultury a literatury Číny, Japonska a Tibetu s přesahem do oblastí Vnitřní a Střední Asie.

OÚ vydává dva časopisy: vědecký čtvrtletník **Archiv orientální** a populárnější zaměřený českojazyčný **Nový Orient**. Vlastní také obsáhlé knižní fondy: **všeobecnou knihovnu** doplňují **specializované knihovny** (významná je zejména čínská Lu Sünova knihovna).

HISTORIE ORIENTÁLNÍHO ÚSTAVU

OÚ letos slaví sté výročí. Byl založen již během první republiky za významné podpory presidenta T. G. Masaryka, a to **25. ledna 1922**. V zákoně, který OÚ zakládá, se píše: „*Orientální ústav jest samostatný a samosprávný ústav se sídlem v Praze, jehož účelem jest pěstovati a budovati vědecké a hospodářské styky s Orientem.*“ Prvním sídlem OÚ se stal Lobkovický palác (dnes velvyslanectví SRN). Ústav se tehdy dělil na dvě sekce: kulturní a hospodářskou. Vedle vlastní vědecké práce pořádal i odborné a popularizační přednášky, a také konal výuku orientálních jazyků. Sehrál tak významnou roli v letech protektorátu: po uzavření vysokých škol zde studovali mnozí adeпти orientalistických oborů. Odbor hospodářský, který byl později zrušen, měl napomáhat praktickým potřebám českých obchodníků. Budování instituce zabralo několik let. Mezi první členy, jmenované 1927, patřili chetitolog Bedřich Hrozný (ředitelem OÚ 1938–1943), arabista Alois Musil, indolog Vincenc Lesný (ředitelem OÚ 1945–1952), egyptolog František Lexa, či íránista Jan Rypka. V roce 1929 začal OÚ vydávat vědecký čtvrtletník **Archiv orientální**.

V roce 1945 se OÚ usídlil v bývalém konventu řádu Maltézských rytířů poblíž Karlova mostu. V témže roce začal vycházet populárně-vědecký časopis **Nový Orient**. Ústav byl r. 1952 včleněn do nově zřízené ČSAV. Díky cílým stykům s mladou ČLR mohl akademik Jaroslav Průšek (ředitel OÚ 1952–1971) založit **čínskou Lu Sünovu knihovnu**. Těžké výzkumu se přeneslo od tradičních filologicko-historických témat k moderním dějinám, jazykům a aktuálním problémům daných zemí (což mj. souviselo s rozpadem koloniální soustavy a vznikem nových států v Asii a Africe). Jednoznačné politicko-ideologické zaměření přineslo neblahé **období normalizace** po roce 1968. Personálně nabobtnalý ústav vedle orientalistů zaměstnával i různé „experty“ na národně-osvobozenécké hnutí, revoluční procesy v zemích třetího světa, imperialismus apod. Mnoho špičkových badatelů emigrovalo. Ti zbylí byli valem nuceni opustit témata svého zájmu. Orientalistické obory procházely velkým útlumem a krizí.

Po sametové revoluci r. 1989 se OÚ dočkal „odideologizování“, restrukturalizace a návratu ke smysluplným tématům. Vrátili se i mnozí badatelé, navázaly se zpřehnané styky s cizinou. Avšak v důsledku strukturálních změn v Akademii a rozpočtových omezení došlo v OÚ i k razantním personálním redukcím (1992–93), které ohrozily kontinuitu některých oborů. Během dalších let OÚ řady svých zaměstnanců opět rozšířil. Řád Maltézských rytířů vznesl restituční nároky na historickou budovu v Lázeňské ulici, a tak na jaře 1993 byl OÚ nucen se přestěhovat do akademického areálu v Praze 8 Libni-Ládví. Zde sídlí dodnes.

CYKLUS VEŘEJNÝCH PŘEDNÁŠEK

u příležitosti 100. výročí založení
Orientálního ústavu
Akademie věd ČR

**Orientální
ústav AV ČR**
1922–2022

Sto let sblížení kultur

Literární kavárna knihkupectví Academia, Václavské náměstí, 1. patro

Přednášky (leden až březen 2022) jsou **vždy v úterý 17:00 – 18:30 hod.**

Rezervace netřeba. Kontakt na organizátora: Bronislav Ostránský (ostransky@orient.cas.cz, tel. 722 190 918)

25. ledna: Z dějin Orientálního ústavu

Dr. Jaroslav Strnad

Přednáška se zaměří především na starší období dějin Orientálního ústavu – od jeho založení r. 1922 do počátku 70. let 20. století. Celý přednáškový cyklus uvede Dr. Bronislav Ostránský, který zároveň představí nejrůznější aktivity, připomínající 100leté výročí OÚ.

1. února: Všechna náboženství světa...

doc. Daniel Boušek, Dr. Dita Válová a Dr. Bronislav Ostránský

Představení českých překladů dvou významných děl, nabízejících středověký pohled na náboženství. Jsou to *Knihy náboženských a filosofických sekt a škol* perského učence Muhammada aš-Šahrastáního (1086–1153) a *Knihy zjevených pravd a rozumových argumentů* od židovského myslitele Sa'adja Ga'on (882–942).

8. února: Orientální ústav na Taiwanu – věda a život

Dr. Táňa Dluhošová

Roku 2015 bylo otevřeno Výzkumné centrum Orientálního ústavu AV ČR na Taiwanu při Academia Sinica, Taipei. O tom, jak se žije a bádá na Taiwanu, pohovoří dlouhodobá vedoucí centra a současná ředitelka OÚ Dr. Dluhošová. Přednáška bude spojena s prezentací její monografie *Bitevné polia povojnové literatury na Taiwane (1945–1949)*.

15. února: Islám v Indonésii mezi akulturací a intolerancí – hledání nového středu

Dr. Tomáš Petru

Indonésie byla dlouho dávana za vzor země, kde převládala umírněná forma islámu a náboženská tolerance. V poslední době však začal dominovat konzervativní, rigidně islámský trend. Přednášející představí publikaci *Graffiti, Converts and Vigilantes: Islam Outside the Mainstream in Maritime Southeast Asia*, jejímž byl editorem a spoluautorem.

22. února: Čínský Sin-ťiang jako laboratoř represe

Dr. Ondřej Klimeš

Ujgurská autonomní oblast Sin-ťiang (Východní Turkestán) je pro Čínskou lidovou republiku důležitá svým surovinovým bohatstvím a strategickou polohou. Od r. 2016 vládnoucí Komunistická strana Číny výrazně zpřísnila represivní politiku vůči Ujgurům a dalším národnostem. Dr. Klimeš představí současnou situaci.

1. března: Proč nemizí kastovní systém a jak se mění?

Dr. Pavel Hons

Narození v určité kastě má v Indii za následek rozličné projevy společenské diskriminace. Kastovní systém se stále drží, přes snahy vlády se s ním vypořádat. Přednášející představí svou knihu *Kasta, a basta!* a překlad románu Perumála Murugana *Napůl žena* (z tamilštiny).

8. března: Mluvte čínsky hezky – nová učebnice

Dr. Hana Trísková

Autorka představí svoji učebnici *Mluvte čínsky hezky: Prozodie hovorové čínštiny* (vyjde v nakladatelství Academia 2022). Osvětluje, co se zvukově děje s čínskými slovy, když vstupují do reality souvislé řeči. Tématy jsou prozodické jevy jako přízvuk, frázování, intonace, a též jejich souhra s čínskými tóny. Přednášku doprovodí výstavka veselých barevných ilustrací akademické malířky Zhang Dan Gajdošové.

15. března: Náhled pod ruce dělníků národnostní politiky: Jihozápadní Čína jakožto kolébka čínské antropologie

Dr. Jan Karlach

Jihozápadní Čína je součástí jednoho z etnicky nejrozmanitějších regionů na světě. Pohled do jejího terénu a pod ruce těch, kteří zde provádějí a provádějí výzkum, vypoví pozoruhodný příběh nejen o jejich práci ve vztahu k ideologicky zatížené čínské národnostní politice, ale také o důležitosti oblasti pro vývoj čínské antropologie.

DALŠÍ AKCE

26. ledna od 20:00 hod: Rozhlasový pořad o OÚ na ČRo – Vitava

Komponovaný dvouhodinový pořad v rámci cyklu „Večer na téma...“, věnovaný historii i současnosti Orientálního ústavu.

16. srpna – 21. října: Výstava ke starší historii české orientalistiky na Národní třídě

(vernisáž 15. 8.) Výstava věnovaná české orientalistice cca do 50. let minulého století.

Koná se v galerii Věda a umění v budově Akademie věd ČR na Národní třídě. Bude doprovázena sérií panelů ve foyer zaměřených na prezentaci současných projektů a aktivit OÚ.

3–9. července: Výstava o českém přínosu světové tibetologii

Hlavní budova Filozofické fakulty UK, nám. Jana Palacha.

8–9. července: Festival Eastern Tunes

Festival asijské hudby a kultury v Mikulášovicích ve Šluknovském výběžku.

30. září – 4. října: Mongolská jurta na Střeleckém ostrově

Bude v ní probíhat kulturní program sestávající mj. z autorského čtení, přednášek a besed. Bude zde také výstava dětských kreseb na téma „Nakresli orientalistu“.